

Předčasné hynutí meruněk

- apoplexie- mrtvičné odumírání meruněk je záležitostí nejen mnohaletou, ale i celoevropskou
- v posledních 2-3 letech přibývá úhynů zejména v mladých výsadbách s poněkud odlišnými příznaky než u běžného mrtvičného odumírání meruněk
- po zimním období 2008-09 proto zahájil Ústav ovocnictví zahradnické fakulty v Lednici monitoring ve výsadbách meruněk na 5 lokalitách v JM kraji (cca 26.000 stromů)
- byly hodnoceny příznaky šarky švestek, evropské žloutenky peckovin a apoplexie, tj. chorob, které se na předčasném úhynu meruněk nejčastěji podílejí
- výsledky na jednotlivých lokalitách i na sledovaných odrůdách byly značně rozporuplné, procento napadených stromů se pohybovalo od 2,5 do 32 %, ojediněle i více
- nejméně napadené odrůdy: Goldrich, Orangered, naopak největší úhyny u odrůd Aurora, Hargrand, Bergeron, Silvercot, Pinkcot a Tardicot

Z rostlinolékařského hlediska je předčasné odumírání meruněk konečnou fází chorobného procesu, na jehož vzniku se mohou podílet:

1. ekologické faktory: zimní a jarní mrazy, velké rozdíly nočních a denních teplot v předjaří a na jaře, lokální přehřívání pletiv na osluněné straně kmínků, extrémní vlhkostní poměry (asfyxie při přemokření, sucho v době plné plodnosti), nadměrné utužení půdy, nízké pH
2. neparazitické – biologické příčiny: nevhodná podnož, anatomicko-fyziologická disafinita roubu a podnože, citlivost odrůd, výška štěpování, hustota výsadeb, nepravidelný či nevhodný řez, nadměrná plodnost (přeplození)
3. škodlivé působení parazitických činitelů: (patogenní bakterie, houby, fytoplazmy a viry)
 - a) bakteriózy: *Pseudomonas syringae* ptv. *Syringae*, na kořenech *Bacterium syringae* (tumefaciens)
 - b) houbové choroby: *Cytospora cincta* (dříve *Leucospora cincta* syn. *Valsa cincta*), *Verticillium dahliae*, *Monilia laxa*, *Eutypa lata* syn. *Eutypa armeniaca* (dříve *Eutypella prunastri*, konidiové stadium *Cytospora prunastri* (ČSAV Praha 1962 - Zemědělská fytopathologie, díl IV, str. 314) a další vyšší houby stopkovýtusné - dřevokazné (*Stereum hirsutum*-pevník, *Armillaria mellea*-václavka, Polyporaceae-32 druhů chorošů)
 - c) virové choroby: šarka švestek PPV (Plum Pox Virus) a chlorotická svinutka listů meruněk (popsána 1920, u nás škodlivé výskyty této fytoplazmy podle Ackermanna po r. 1970), dnes s názvem evropská žloutenka peckovin ESFY (European Stone Fruit Phytoplasma), jejíž původce je vědecky označen jako *Candidatus Phytoplasma prunorum*.

Pozn.: fytoplazmy byly dříve označovány jako mykoplazmám podobné mikroorganizmy MLO (*Mycoplasma* – Like Organism), ty však byly rezistentní vůči penicilinu a citlivé na antibiotika tetracyklinové řady, protože nemají buněčnou stěnu.

Mezi hostitele ESFY patří meruňka, broskvoň, švestka, mandloň, myrobalán, višň, třešeň, ale i planě rostoucí trnky a okrasné slivoně. Šíření: bezpříznakově infikovanými školkařskými výpěstky, z přenašečů Mera trnková (*Cacopsylla pruni* na Trnce domácí i na dalších druzích slivoní).

V podmínkách ČR jsou nejvýznamnější výskyty ESFY na meruňkách, které obvykle usychají po 1-2 letech **po objevení prvních typických příznaků často již v době kvetení:**

1. nápadně menší násada květů na infikovaných letorostech

2. chlorotické svinování listových čepelí (směrem nahoru) s následným vadnutím a zasycháním listů nejprve na jednotlivých infikovaných větvích, které se ale rychle (během 3-5 týdnů) šíří po celé koruně.

Ve velkovýsadbách dochází v prvních letech k napadení až 20% stromů, na zahrádkách se setkáváme s předčasným hynutím meruněk často již 3-7 let po výsadbě. Největším problémem u ESFY je vysoký výskyt nepříznakových (latentních) infekcí. Ve Slovinsku v laboratorních testech PCR u bezpříznakových stromů detekovali 26% pozitivních reakcí, naopak z vizuálně příznakových stromů bylo „pouze“ 54 % stromů skutečně infikovaných.

Možnosti, jak předčasnému hynutí meruněk předcházet:

1. Snažit se o snížení negativního vlivu ekologických činitelů: zimní a jarní mrazy, kolísání denních a nočních teplot v předjaří a na jaře, rozdíly teplot na osluněné a zastíněné straně kmínků, asfyxie při přemokření nebo nadměrném utužení půdy, sucho v období růstu a dozrávání plodů, úprava pH

2. Minimalizovat nepříznivé vlivy neparazitických biologických příčin: na př. výběrem prověřených odrůd a podnoží (opatrně u introdukovaných odrůd, místo velmi citlivých semenáčů meruněk raději méně vnímavé slivoňové podnože, výška štěpování min. 50 cm, likvidace kořenových výmladků u paty kmenů)

3. Agrotechnika – pečlivá probírka plodů, řez výhradně za vegetace, vodní režim (nastýlka, doplňková závlaha), hnojení, výsadba zaručeně zdravých stromků (certifikovaný materiál)

4. Optimalizovat ochranu proti patogenním bakteriím a houbám, zejména proti moniliovému úžehu -*Monilia laxa* (Baycor 25 WP, Horizon 250 EW = Ornament 250 EW, Rovral Flo, Sporgon 50 WP). Významná je i fytosanitární aplikace fungicidů proti rakovinnému odumírání větví a korovým nekrózám při opadu listů, nebo na jaře před rašením (Cuprocaffaro, Funguran-OH 50 WP, Champion 50 WP, Kocide 2000, Kuprikol 50), likvidace mumií *Monilia fructigena* (zdroje infekce *Monilia laxa*)

5. Příznakové stromy meruněk po konzultaci s odborníky ihned odstranit včetně kořenové soustavy a likvidovat spálením

Závěr

Přes veškeré úsilí výzkumných pracovišť jsou informace o vnímavosti jednotlivých kultivarů a podnoží stále neúplné. Zejména adaptibilita nově introdukovaných odrůd z Francie (Bergeron, Pinkcot, Sweecot, Tardif de Tain) není v našich podmínkách prověřena.

Můžeme se tedy soustředit pouze na preventivní opatření: zdravý výsadbový materiál, likvidace zdrojů infekce.